

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput sextum. De Hispania & quibus modis ea ab haeresi fuerit
praeservata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

DE HISPANIA, ET QUIBUS MODIS
ea ab hæresi fuerit præservata.

CAPUT SEXTUM.

ARGUMENTUM.

- I. Hispania tribus rebus ab hæresi præservata.
- II. Fraternalitates religiosa.
- III. Cruciatæ: ejus institutio, ordo, & proventus.
- IV. Inquisitio, & ad quid instituta.
- V. Inquisitio in Galliis ob hæreticorum Cruditatem, eiusque necessitas.
- VI. Inquisitio Hispanica quæ crimina puniat. Pontius Leo cur condemnatus. Casallo ante supplicium, ad Catholicam fidem conversus.

I. QUemadmodum experientia docuit nonnullos, fulmen perrupta horrendo cum tonitru nube, in terram dejectum, eorum in quæ reiderit animalium corpora, si viva ipsi occurrerint, non comburere: sic hoc loco similiter nobis ab omniscia illa magistra discendum est, Deum, qui hæreseos fulmen sua manu tenet, si quando illud in terram & magna imperia ejaculetur, non tamen ea perditum ire quamdiu suæ ipsa invigilent salutis, ac vitam aliquam in se habeant. Hoc pulcherrimo symbolo adumbravit S. Joannes in Apocalypsi sua cap. 9. loquens de Lutheri locustis: *preceptum est illis ne laderent frænum terre, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis.* nempe Confirmationis: Itaque hæresis quæ nihil aliud quam animarum quærit exitium, omnia illa regna vastat quæ vita ac spiritu vacua fuerint, id est, in qua omnis religionis cura velut intermorta fuerit atque exstincta. Germania quidem, Francia, Anglia, Polonia, Bohemia igne hoc fere penitus conflagarunt; at Hispania ingruenti hæresi viva ac valida occurrens, flammam illam hæreticæ contagionis evasit. Id quidem post divinam gratiam, Catholicorum Regum curæ, diligentia & pietati acceptum ferendum est, qui memores vulgati istius,

Tunc tua res agitur, parvis quum proximus ardet,
& ipsi nascenti, aut nondum etiam nascenti malo remedium adhibuerunt, & aliis rationem prohibendæ hæreseos commonstrarunt. Sed quoniam huc nos oratio deduxit, vehementer sane peccare mihi videret, si remedia hic non indicarem, quibus

omnia Hispaniæ tam longè lateque patentia regna contra fulmen hoc, quod in ceteris Orbis partibus tot tantasque strages dedit, fuerint præmunita, & illæsa conservata; & illo quidem tempore quo Turcæ ab Oriente arma minabantur, ad Occidentem tumultuabantur Saraceni seu Mauri, ad Meridiem Arabes, ad Aquilonem vero hæresis pleno gradu grassabatur. Nemo hic sibi fingat quod Hispania ideo tuta constiterit quod ipsa in formam bubulæ pellis extensa à tribus partibus duplici mari, Oceano nempe & mari Mediterraneo, & reliqua parte naturali quodam vallo, montibus nimirum Pirenaeis, clausa ac munita sit; in his enim omnibus contra hoc mali genus nihil ei fuit præfidii; sed potius in summa Regum diligentia, qua illi operam semper dederunt, ne quid Catholica religio acciperet detrimenti. Horum singulari prudentia tres præcipue res institutæ sunt, quibus potissimum hæreses profigatæ & Catholica conservata est religio: videlicet *Hermandatus* sive *sancta Fraternalitas*, *sancta Cruciatæ* (*Croisade* vulgo) & *sancta Inquisitio*. Hæc ærea illa scuta, vel cœlestia potius sunt ancilia, quorum nitor Lutheri oculos ita perstrinxit, atque excæcavit, ut velut Democritus ille, in tenebris hinc inde palpans, nullum in Hispaniam aditum reperire, aut vel paullo in ea longius progredi potuerit, quamvis animus & conatus numquam deessent. His tam laudabilibus tamque salutaribus circa animarum curam institutis factum est, ut Hispania hæresis jugum evaserit, quod tamen illa toti Mundo imponere, sibi que in terra velut monarchiam instituere cogitabat. His in tanta rerum omnium confusione ordo conservatus: his à superbo diaboli, infausti infelicium hæreseon architecti, dominatu vindicata fuit Hispania. Rigor ille contra hæreticos adhibitus optatam Dei sponsæ quietem & tranquillitatem reddidit, & nativum splendorem ac pulchritudinem conservavit. Ringantur infructi hæretici, fremant & frendant quantum volunt, calumnientur justitiam, inhumanitatis, crudelitatis accusent: nos certe tot tantæque bona ex his nata ac quotidie nascentia videntes, sancta hæc instituta non possumus non laudare, cum regna quæ illis caruerunt, centuplo majoribus malis bellorum civilium fuerunt implicata per hæreticos, quam mala illa sint, quæ in solos fontes per Inquisitionem, &c. illa remedia sunt inflicta. Cujus &c. quanta sit utilitas & bonitas, nullum certius arbitror reperiri argumentum, quam quod eamalis & hæreticis non placent. Equidem vir-

quid-

quidquam est quod pluribus turpioribus atque atrocioribus calumniis petitur atque diffamatum sit quam ista in Hispania usitata administrandae justitiae ac conservandae Catholicae religionis rationes atque instituta. Nos tamen nihilominus justis & idoneis rationibus facile, spero, evincemus, & a quo Lectori persuadebimus, Reformationem hanc, quam Novi isti Reformatores Ecclesiae (qui omnia deformarunt) cane peius & angue oderunt, re ipsa sanctam, justam atque utilem esse. Ordine ergo quid sit Hermandatus, tum Cruciatæ & Inquisitionis, explicabimus.

II. *Hermandatus*, quod verbum *Fraternitatem* significat, exacta justitiae species est, persequendis maleficis, qui se fuga subdixerunt, inserviens. Hac utuntur, ad comprehendendos facinorosos, quum alia media desunt: insequunturque eos, qui magnum aliquod crimen admiserunt, quocumque etiam sese contulerint, sive ea ditio Regi Catholico pareat, sive non. Quam ad rem exploratores adhibent, qui se in familiaritatem eorum, quos quaerunt, insinuant: nec cuiquam rei parcunt, quæ huc faciat, sed omni industriâ, atque omnibus, quos excogitare possunt, modis conantur eum molliter ad se retrahere, atque in eam regionem, unde elapsus est, revocare. Adeunt hominem sub specie amicius amicitiae, ac intimam familiaritatem cum ipso contrahunt, indigentem pecunia, agrum, aut in alia necessitate constitutum omni ope juvant: atque ita hac amoris simulatione inescatum, in plagas jam antea præparatas conjiciunt, & in manus justitiae tradunt. Quod si diffidentia hoc consilium remoretur, tentant persuadere homini, ut vel navi vel curru quem ipsi in hoc emerunt, iter aliquod animi gratia faciat: quo perductos abducunt quo volunt. Hac arte non raro Lutetiae, Constantino- poli, & in Germania abrepti sunt nobiles viri, & in Hispaniam ducti, ingentibus in eam rem impensis sumptibus, magnaque industria captata rei absque tumultu gerendae opportunitate. Qui in sanctam hanc Fraternitatem adscripti sunt, in ipso muneris sui exercitio, viridi vestitu, & pro armis, arcu feruntur. Habet hæc societas ad sustinendos tanti oneris sumtus, ingentes redditus, quibus, quum enormis alicujus facinoris reus persequendus est, minime parcunt. Non admittuntur ad Fraternitatem, nisi delecti, inculpati, vitæ probatae, honesto loco nati, munerum & corruptionis aspernatores, validi, & ad tale negotium apti. Utque promtior sit negotii ipsi commissi expeditio, cautum est per

totam Hispaniam, ut in quovis oppido, castello, aut pago, ubi magnum aliquod facinus commissum est, continuo campanarum sono signum detur omnibus, indagandi quid sit, ac omni studio explorandi, quonam sese recipiat is, qui fugit: statimque Hermandatus socii ad suas partes agendas sese accingunt. Hodie hæc Fraternitas in multis Hispaniae locis tanta religione observatur, ut homicidia, rapinae, aut alia crimina ibi raro committantur, aut certe, si qua commissa fuerint, praesentissimam poenam non effugiant. Praeclara sane Fraternitas, cuius tam admirabilis est fructus, ut virtutis augmentum, & tam opulenti Imperii (Justitia enim Regnorum est conservatrix) merito basis appelletur, dixi breviter quid sit Hermandatus. Jam, quid sit *Cruciatæ*, videamus.

III. *Cruciatæ* duas ob causas constituta est: primum ad colligendam pecuniam, quæ bono orbis Christiani, redimendis apud Infideles factis mancipiis, faciendoque infidelibus & hæreticis bello impendatur: deinde, ut constet, num quis pietatis, & Sacramentorum frequentationem negligat. Observatur hæc *Cruciatæ* etiam in Italia, & Romæ quidem, eum in finem instituta, ne quis Mahumetano, aut Judaico, aut hæretico more vivat. Huic ordini omnes & singuli, sine discrimine sexus, anno ætatis septimo nomen dare tenentur: nec quisquam admittitur ad confitendum, nisi bullam *Cruciatæ* habeat, quam redimunt plebei quidem binis, ut vocant, Regalibus, magnarum vero familiarum principes, octonis. Res in hunc modum administratur confessus ex Ecclesiae Catholicae præscripto circa Paschatis tempus ad mensam Domini participaturus ejus corpus accedit: quo sumpto, tesseram accipit, qua scriptum est, *cum hoc anno & hoc die sacra communionem usum esse*. Post Octavam festi, parochus, aut alius, cui hoc negotium datum est, per totam parochiam capitatim tesseras istas colligit: teneturque paterfamilias aut hospes sistere omnes illos, qui octiduo ante festum Paschatis domi ipsius, habita inquisitione, inventi fuerant. Quod si quis tesseram, aut justam excusationem non habeat, in vincula conjicitur, & pecunia mulatur: si vero hæreseos suspectus sit, ad Inquisitionem mittitur. Muneri huic præsumunt Archiepiscopi, Episcopi, & alii integræ & irreprehensibilis vitæ homines: qui etiam summam judicandi potestatem habent. Commissarius generalis Anno M.D. XCV. fuit Cardinalis Franciscus Avila. Reditus *Cruciatæ* opulenti sunt admodum: Sancta vero appellatur

pellatur, ob fructus quos sancta Catholica religio affert.

IV. Etsi vero duo illa quæ jam recensuimus Iustitiæ tribunalia ad pacis & Catholicæ religionis in Hispania conservationem plurimum attulerunt adjumenti, non minus tamen utile fuit Inquisitionis munus; quod veluti firmissimus agger, fœdissimam hæreseos eluvionem coercuit. Quia vero tam odiosè à nonnullis Inquisitio hæc traducitur, formam procedendi quæ in ea observatur, describere operæ precium mihi videtur. Inquisitionis origo non ad Lutheri, sed ad ea tempora refertur quibus Saracenis à Ferdinando Aragoniæ Rege devictis, in Hispania vivendi certis conditionibus permilla fuit licentia, ut nimirum certum persolverent tributum, atque interim religionis causa vis eis nulla inferretur. Bello confecto, & barbaris illis subjugatis, dictus Rex imperium suum ita constituendum sibi existimavit, ut Ecclesiæ dignitati ac saluti simul prospiceretur; atque in primis damnabiles superstitiones eradicarentur. Doctis ergo quibusdam viris negocium dedit in ea quæ ad Religionem pertinent inquirendi, & cavendi, ne Judæi vel Mahumetani, quorum adhuc ingens erat in regno numerus, zizania sua disseminarent. Hæc conservandæ Catholicæ religionis diligentia tam ipsi quam successoribus Catholici nomen ac decus peperit; quamvis nonnulli titulum hunc Alphonso Galaciæ regi à Papa Gregorio III. tributum ferunt, eo quod regnum suum Arriana hæresi purgasset. Tum temporis *Iacobini Monachi* (quorum ordo à Dominico Hispano Caliguritano, Lexoviensis dioceseos institutus fuit) in tanta erant existimatione, ut Rex Catholicus in omnibus quæ ad religionem pertinent; eorum staret iudicio: quod illi magna severitate exercebant, In Cataloniæ enim regno, instituta contra Albigenes inquisitione, ossa Arnaldi Castelboni & Ermolyns de Bronicende filiæ, qui avus fuit Rogerii Bernardi Comitis Foxiensis, effodi atque exuri, ac cineres in aerem projici jusserunt, quod hæresis crederentur fuisse participes. Sed res tota Anno M. C. D. XXV. per Cardinalem Petrum Consalvum Mendozam, Sixti IV. Pontificis interveniente auctoritate, fuit composita. Et hi quidem primi fuerunt Inquisitionis auctores; sed quia devictis Saracenis severius aliquando illa contra Judæos & Mahumetanos fuit exercita, origo ad Ferdinandum refertur. Hæc jam olim à Papa Sixto IV. & Rege

confirmata fuit, circiter Annum M. C. D. LXXV. ob innumeras nequitias quas Judæi in contumeliam Christianæ religionis committebant: eademque postea Luthero dogmatizare incipiente, anti-quæ conservandæ religioni magno fuit adjumento, atque obstitit, quominus tam ipse, quam alii novarum sectarum conditores in Hispaniæ quoque regnis novam Babylonem, ut in Polonia, Germania, Bohemia, Anglia & Belgio exadificarent. Ejus vero hic est ordo & processus. *Quicumque hæreseos suspectus fuerit, ab officario quem Familiarem vocant, coram Inquisitoribus comparere jubetur. Nulla hic fuga, nulla dilatio. Nihil factus, liber dimittitur, constituto tamen Coryceo qui omnia ejus nihil tale cogitantis dicta & facta observet. Si quidquam Romane Ecclesiæ contrarium in eo animadvertatur, Inquisitorum jussu comprehenditur, & iudicio sistitur. Illud vero notatu dignum est, quod tam contra accusatorem quam reum diligens habetur questio, utrum scilicet vir bonus sit; ac præcipue num inter ipsum & delatum inimicitia intercedant. Sed & quem Familiarem vocari diximus Officiarius talis eligitur qui in iis quæ ad religionem pertinent inculpatus, & qui à quarto gradu usque tam paternam quam maternam cognationis è Christiana prosapia sit ortus. Audito ac dimisso reo, Provisor, seu Vicarius, vel Diocesanus vocatur, & ad eius relationem accusatus vel liber pronuntiatur, vel in vincula conjicitur. Fugientem Alguazil seu licitor Inquisitionis persequitur; itemque Hermandatus seu Fraternalitas, de qua supra: tantoque major hic adhibetur diligentia quanto fugiens majoris est auctoritatis & conditionis. Capere bona omnia consignantur; damnati, confiscantur. In his omnibus administrandis Iudices summam adhibent integritatem: qui omnes opulenti sunt, & ab avaritia aut corruptionibus alieni. Ut vero leves ac temerariae accusationes impediatur, ut qui falso aliquem aut per invidiam accusasse deprehensus fuerit, severe puniatur. Captivis omnia præter vestem auferuntur. Vbi ostiduum circiter in carcere desederit, à custode carceris monetur ut à Iudicibus audientiam petat: qua impetrata, ab iisdem monetur, suppresso interim accusatoris nomine, ut culpam sua sponte fateatur, promissa, si id fecerit, impunitate; & contra terrore mortis ob oculos posito. Si nihil factus fuerit, in carcerem reducitur; ac deinceps iterum atque iterum iudicio sistitur, utque sua conscientia rationem habeat, monetur. Si omnibus artibus nihil ab eo exculpi queat, crux & Missale apportantur: super quibus juramentum facere recusans, statim damna-*

damnatur. Iuratus, non tamen statim absolvitur, sed in finis quaestionibus, de patria, amicis, &c. urgetur. Vbi nihil fateri eum Iudices volent (qui enim bene instructi sunt, numquam seipsum accusant, nec prius loquuntur quam ea quorum accusantur intellexerint) tum accusationem ei aperiunt, testium tamen aut delatorum nomina reticent, de quibus divinare magis ex privatis inimicitis quam certi aliquid scire licet. Inde Procuratorem seu Advocatum sibi eligit, qui ab eo informatus, ad singula respondeat: quod melius est quam si e vestigio respondere cogatur.

Duo testes fide digni atque irreprehensibiles, ad rei damnationem sufficiunt, non tamen semper, praesertim si de capite agatur: prator vero, apud quem captivi aservantur, solus sufficit; unus tamen testis ad torturam non sufficit, nisi certas conjecturas aut alias graves habeat rationes. Postquam diebus aliquot reus de testibus seu delatoribus conjecturam fecerit, productus Inquisitores interrogat: num ab his vel illis inimicis scilicet suis, sit delatus. Quamvis autem testium nomina divinare aut scire non possit, aliis tamen rationibus purgare se potest, nimirum si probaverit se cum Ecclesiasticis habuisse amicitiam, observasse praecepta Ecclesiae, dies festos, jejunia, Missas audisse, &c. cetera quae haeretici impugnant, obisse. Ad haec producenda novem dies integri reo conceduntur. Exploratis omnibus, Inquisitores, qui sunt Ecclesiastici ordinis & Theologi, de fide responsa examinant: quibus si innocentiam illi suam sufficienter probaverit, absolvitur, non tamen sine dura aliqua poenitentia, si metus aut suspicionis causa adhuc subsistat; sicque in carcerem ducitur donec de fide eius plene cognoscatur. Quod si ex ore eius nulla probatio excorqueri possit qua vel ad condemnationem vel absolutionem sufficiat, tortura res agitur, quae in Hispania fideiculis tantum fit aut aqua, etiam quodcumque ob delictum. Sed & supplicia ibi non tam atrocitas sunt, ut in Germania, Gallia, & Italia. Haeretici igne puniuntur. Cetera suppliciorum genera quae rota, corporum dissectionibus in quatuor partes, eorum distractionibus, &c. fiunt, Hispaniae ignota sunt. Ad incutiendum vero terrorem, reus cum vicario suo in locum subterraneum, horroris plenum ducitur, ubi iam ante Iudices consederunt. Interim carnifex nigro habitu ac tecta facie, spiritus infernalis specie, ei occurrit, & ad Iudices abripit: qui precibus & minis ab eo contendunt, ut ultronea confessione tormentorum dolores redimat. Nihil fateri volentem, Iudices carnifici torquendum tradunt. Si quaestione hac quoque nihil ab eo exprimat, infinita alia artes illaqueandi hominem adhibentur. Subor-

nantur qui haeresis causa se quoque captivos simulant & familiariter cum ipso conversantes, omnia eius dicta & facta observant. Vbi certis argumentis reus haereseos convictus fuerit, igni adjudicatur: sicque flava tunica, in qua diabolorum horribiles species pictae sunt, (id genus vestis Sambenit vocant) induitur, & pileo ad turricula instar, in quo homo ardens, & diabolus capiti eius insidens, ita dem pictus cernitur, ad supplicium educitur, epistomio prius ori inserto, ne ad populum loqui possit, si obstinatus maneat; si vero confessus fuerit & ante sententiam de se latam, poenitentiam egerit, incredibili omnium gaudio, poena expiandis ipsius delictis imposita excipitur. An ulla justior aut lenior haeresin, quae tantopere Mundum afflixit, coercendi ratio excogitari possit? Quod si quis institutum hoc cum iis legibus quas haeretici in locis imperio suo subiectis de religione tulerunt, comparaverit, Inquisitio multo illis tolerabilior videbitur. Id si cui dubium est, videat, quae so, quam multa crudeliter passim ac nefarie haecenus, ac praecipue quam primum emergere coepit haeresis, patrarint. Quot rapinae, quot caedes ab ipsis sine ulla inquisitione, sine ulla iudicii forma designatae sunt: ut ipsis Arabibus & Mauris deteriores merito videri debeant. Quid quod solum sacerdotis nomen in multis iusta supplicii causa visa fuit? quod ipso Christo Domino nostro sacerdote in aeternum, haud dubie clam supplicio iidem persequuntur.

V. Inquisitio porro ejusmodi ob justitiam Franciae ita placuit, ut ipso effectu ab ea fuerit recepta. Et quidem Edictum illud Romorantinum, a privato Regis Consilio omnibusque Franciae Parliamentis approbatum, haeretici Hispanicam Inquisitionem nominarunt, ut in quo de haeresi quaestio ad praelatos tantum & Ecclesiasticos remittitur, omni de ea cognoscendi potestate saecularibus Iudicibus adempta; & omnes alterius quam Catholicae religionis exercendae causa instituti Conventus, laesa Majestatis crimine condemnantur. Sic enim Edictum habet:

Ut vero secreta ejusmodi conjurationes in lucem protrahantur, mandamus sub iisdem poenis ut omnes qui quoquo modo coacti fuerint aut consenserint, statim rem omnem Iudicibus aperiant, & reorum sive complicitum nomina deferant: quo in casu bona fide & sub verbo regio impunitatem reis, non reus vero, quingentas libellas Turonenses, e damnatorum bonis confiscatis ante omnia solvendas, promittimus. Omnes etiam Pradicantes, qui a Praelatis aut iis qui eius rei potesta-

rem habent, non ordinati fuerint; itemque omnes libellorum famosorum & aliorum scriptorum quæ ad nulum alium finem, quam ad seditionem spectant, auctores, tum impressores, venditores, & quicumque eiusmodi libellos & scripta disseminaverint; declaramus & haberi volumus pro rebellibus, nostris & publica quiete inimicis, ac reis criminis læsæ Majestatis, eosque iisdem pœnis quibus seditiosos & clandestinorum conventiculorum auctores, supra dicto modo ab iisdem Iudicibus puniri iubemus. Ne vero Edicto hoc nostro quisquam per malitiam ad calumniam abutatur: volumus & mandamus ut omnes calumniatores, & qui falso aut malitiose aliquem detulerint, iisdem pœnis afficiantur, quibus reiperacti erant afficiendi.

Quod si Edictum hoc quam sancte conceptum & promulgatum, tam strenue exsequutioni demandatum fuisset, tot tantisque malis ac miseriis Francia numquam esset involuta. Rigidum quibusdam visum fuit, at profecto, si tempora ista consideremus, asperioribus etiam remediis erat opus. Nul- lum unquam sæculum atheismi aut hæresion, ex Calvinistica novatione exortarum, fuit feracius. Quamvis autem omnia quæ hac de re dici possunt, vel enumerare admodum difficile sit, pauca tamen, velut exempli causa, indicabo. Promulgato, uti diximus, regio Edicto, ne quis hæreticus in Francia publicas conciones haberet, Rector quidam Collegii Rothomagensis, quatuor linguarum peritia se jactans, in vetitum nitens, & Regiæ Curiarum auctoritati medium quasi ostendens digitum, suggestum cõscendit, ac conciones habuit, magna accurrente Hugonotarum multitudine; quamvis Anabaptista esset, dicens inter alia, *Propinquam Antichristi ruinam divinitus sibi esse revelatam: à Deo se electum ducem, ut ipsius voluntatem exsequeretur: specialiter sibi à Deo mandatam esse, ut omnes malos Principes ac magistratus interficiat; promissumque, non prius moriturum, quam novus sit & ab omni peccato purgatus ac purus. Mundus constitutus.* Idem Prophetam se simulabat, & vaticinaturus, tamquam ad tripodem Apollinis se prosternens, horribiles gestus e debat. Certiores hac de re facti curiæ Iudices, hominem comprehendi iusserunt: verum is præfecti, qui Calvinista erat, operta ex urbe evasit ruri tamen ab agricolis agnitus, & in carcerem traditus, actandem unà cum duobus cognatis, ad ignem damnatus fuit. Sed illi spectato miseri hominis vivi combusti supplicio, hæresin ejurarunt, ac pœnitentiam egerunt. Dicit vix potest, quam multi libelli à furiosis hominibus scripti undique pro-

dierint, quibus Regia auctoritas turpiter peccibus proculcatur, & optimi quoque Principes ut tyranni Nerone ac Domitiano crudeliores diffamantur. Quam tu mercedem hos meruisse putas? Qui vult, legat Calvini eo tempore scripta edita: nulla pagina occurret quæ non injuriosis contra Principum auctoritatem, contumeliosis ac seditiosis vocibus plena sit. Quid Ambrosiana illa contra Franciscum II. Regem conjuratio? quam pœnam meretur? Tum Quid Guiteriana illa contra Carolum IX; Quid Hugonotarum cum Turcis confederatio Basileæ conclusa? ubi Beza, Mallotus, Viretus, Segurius, Clemens, Rentius, Damursius & alii præfentes fuerunt. Quid de cædibus dicam innumeris per omnes totius Franciæ provincias commissis? Rupellæ triginta sacerdotis ferreis hamulis in turri speculatoria cæsi; & mox inde in aquam præcipitati sunt. Quis nescit apud Engolismenses, Petracorios, & alibi sepulchra aperta, & cadavera in quibus parum adhuc carnis restabat, pugionibus confossa? Anne hæreticæ crudelitatis sufficientia sunt testimonia & argumenta, puteus Nemausensis, cædes Fumellana, inhumanum genere quidem nobilissimi, sed flagitiis multo nobilioris factum, qui tanta cum infamia in femina quadam, ad quam apud Petracorios diverterat, hospitalitatis jura violavit. Annon Monbrissonii Hugonotæ Catholicos ut se ipsos de turri præcipitarent, coegerunt? Fleaci iidem sacerdotum capitibus tamquam globis luserunt. In parochia Callenevillana hæretici Ludovicum Faiardum probatæ vitæ & doctrinæ sacerdotem nova forma degradarunt, immisis in lebetem oleo ferventem ipsius manibus ac deinde oleo super caput atque in os infuso. Quid hac crudelitate magis barbarum atque inhumanum dici aut excogitari possit? Quod si tum in hoc regno uti in Hispania Inquisitio in usu fuisset, facile quum hæc, aliaque innumera scelera, tum illa mala quæ ob religionis dissidium misera Francia pertulit, præcavere potuissent, cujus honor tot tamque infamibus flagitiis valde fuit conspurcatus; tum suprema Regum auctoritas ab ipsis subditis pessumdata, ut qui ceu Furiis acti, suorum Principum cineres in ventum projicere non dubitarunt. O igitur jam felix, O beatum sæculum, quo nihil tale videtur vel auditur!

*Hanc tibi debemus, Rex Augustissime, pacem,
Cuius monstra manus compeccuit omnia: munus
Hocce tuum est, quod iam voces, Hugonota, Papista
Deserunt. Omnes titulo censentur eodem*

*Am Civis. Peragit tutus sua sacra sacerdos:
Pastor tutus oves agit, & mare navita sulcat.
Nimirum hanc nobis peperit tua cura quietem:
Subque tua dextra tuti requiescimus umbra.*

VI. Sed in Hispaniam redeamus: in qua ad Inquisitionis tribunal non quæstiones tantum de hæresi, verum etiam blasphemiarum, & in Deum ac Sanctos contumeliosæ voces deferuntur. Sic Michael de Barro Navarræus & de Rege suo bene meritus, Ordinis S. Jacobi Commendator, quum aliquando *por vida de Dios*, id est, *per Dei vitam jurasset*, triginta & unum dies in compedes fuit coniectus. Quare quum apud Regem esset questus, Rex filium suum ipsi socium se additurum respondit qui catenarum pondus dimidiatum cum ipso ferret. Ita enim de se meritum esse, ut lubenter juvare ipsum velit: hac vero in re nullam aliam gratificandi rationem dispicere. Et conclave quidem carceris hic habuit aulæis ornatum, & cetera omnia non minus quam extra carcerem magnifica: compedes tamen ac catenas non minus duras ac graves quam de vulgo quis ferre cogebatur. Beza ut Imagines suas auctiores faceret, etiam Pontium Leonem admiscuit, tamquam gloriosum martyrem ad cælum usque laudibus efferens. Sed nihil hoc mirum. Ejusmodi hominibus liber ille plenus est: qui diaboli potius quam Dei sunt martyres. Pontius enim hic præter hæresis crimen, peccati quoque nefandi convictus, & ab Inquisitione damnatus fuit. Sed cur Beza non liceat eos laudibus ornare, quibus idem, quod ille cum amasio suo commisit, (ut ipse non dissimulat, & alibi nos indicavimus) peccatum placet? Habeat ergo suum sibi Pontium qui sub tali iisdem vitiis infami præfecto, optimo jure hæreseos signifer esse meretur. Sed idem Beza alium suis adnumerat, qui tamen suus non est. Cafallum dico, qui præceptor fuit Joannæ, Caroli V. Imperatoris filia, Joanni postea Lusitanæ Regi, Sebastiani patri nuptæ, ejusque infigne Xenodochium & monasterium Madriti ædificavit, in quod postea Maximiliani Imperatoris vidua, ejusdem Caroli V. filia, concessit. Sed de Cafallo res sic habet. Postquam suo ipsius testimonio hæreseos convictus, & ab Inquisitione ut vivus combureretur, damnatus esset, multi Hispaniæ magnates, ut vitæ ei gratiam faceret, apud Regem intercesserunt, spe facta fore ut hæresin ejuret ac detesteretur. Quibus Rex respondit, si filia quoque sua vel micam haberet hæreseos, eam se justitiæ ultro traditurum. Cafallus dæmonium se videns, boni angeli inspiratione monitus, de animæ

sua salute sollicitus esse, erroresque quos amplexus fuerat considerare cœpit. Cum docto ergo homine colloquutus, & tandem, quamvis doctissimus esset, erroris convictus, publice hæresin ejuravit, & remisso Novatorum doctrinæ nuncio, Catholicæ Ecclesiæ fidei se consignavit, & ad Romanæ Ecclesiæ unionem rediit. Hac victoria lætus Rex, supplicium homini leniri jussit: qui ad locum supplicii productus, *longam & doctam de conversione sua orationem ad populum habuit, ac protestatus est, se non ut Protestantem infidelem, sed fidelem ac bonum Catholicum, in fide Ecclesiæ Apostolicæ Romanæ, extra quam salus non sit, moriturum.* Quam confessionem etiam mox sanguine suo obsignavit, glorioso triumpho in cælestem Beatorum sedem receptus. Hoc modo vitam Cafallus clausit, cum æterno hæreticorum opprobrio, qui impudenti sane mendaciis suis eum accensere non verentur, mentitis martyribus.

DE IIS QUÆ IMPERATOR FERDINANDUS post Caroli fratris discessum, ad Catholicam stabiliendam Ecclesiam egit.

CAPUT SEPTIMUM.

ARGUMENTUM.

- I. Lutherani à Colloquio VVormatiensi turpiter discedunt, inter se divisi & se mutuo damnantes.
- II. Miraculum Augusta Vindelicorum factum.
- III. Maximilianus Ferdinando Imperatori succedit.
- IV. Protestantes de auxilio contra Turcam sollicitat, qui tergi versantur.

I. FERDINANDUS quamvis ut Imperii, ita & studii fraterni in Ecclesia Catholica tuenda successor esset: tamen quum à Turca, qui Hungariam pœne totam jam pervaserat, externum bellum immineret, coactus est, ut Germaniæ statum talem, qualem à Carolo acceperat, conservaret, ad pacem domi constituendam omnem operam conferre. Itaque conventu imperii Ratisbonam indicto, qui ad finem Anni 1556. captus in sequentis anni ver protractus est, Protestantes Principes non semel interpellavit, ut in fœderis adversus Turcam societatem secum venirent, reliquiaque Hungariæ & Transilvaniæ conjunctis copiis defenderent. A quibus contra petiit, ut Religionis controversia decideretur, quoniam id à Consilio, ob incidentes bellorum motus, factum non esset. Imperator quem cautiorem jam

E fecerant